

Saamenkielisten oppimateriaalien tuotantosuunnitelma vaalikaudelle 2013 – 2016

Saamenkielisten oppimateriaalien tuottamista varten on valtion talousarviossa myönnetty viime vuosina noin **290.000 euroa**. Nykyisiin tarpeisiin nähden määräraha ei vastaa todellista materiaalitytarvetta ja keskeisenä tavoitteena vaalikaudella on *määrärahan korottaminen tasolle, joka paremmin vastaa lisääntyneitä oppimateriaalitytarvetta*. Inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisten materiaalien valmistamista varten eri koulutusasteille tarkoitettua **valtionavustusta tulee korottaa 1.000.000 euroon**, kuten saamelaiskäräjät lausunnossaan elvytystyöryhmän esityksestä arvioi.

Materiaalien kysyntä on lisääntynyt saamenkielisen **opetuksen lisääntymisen ja monipuolistumisen** myötä. Erityisesti inarinsaamenkielinen opetus on lisääntynyt eri oppiaineissa ja luokka-asteilla ja myös inarinsaamen vieraankielen opetus on lisääntynyt. Odotettavissa on että koltansaamenkielinen ja koltansaamen kielen opetus tulevat lisääntymään kielipesätoiminnan tuloksena. Uudet opetusmenetelmät kuten etäopetus ja uudet opetusvälineet luovat haasteita myös saamenkielisten materiaalien tuottamiseen kaikilla saamen kielillä.

Saamenkielisten oppimateriaalien tuottaminen ilman valtion rahoitusta on mahdotonta niiden pienen levikin vuoksi. Opetusministeriö onkin siten päätöksillään vastuullinen saamenkielisten oppimateriaalien tuottamisen resursseista Suomessa.

Oppimateriaalien valmistamisessa sisällöllisenä tavoitteena on tuoda esiin, vahvistaa ja kehittää saamen kieliä ja kulttuuria. Kulttuurin opetussisällöissä otetaan huomioon sekä **perinteinen ja nykyinen saamelaiskulttuuri**. Materiaalien tuleekin **tukea, säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja -kieltä**.

Oppimateriaalien valmistamisen perustana ovat **opetussuunnitelmat**. Parhaillaan ollaan uudistamassa opetussuunnitelmien perusteita, jotka otetaan käyttöön syksyllä 2016. Opetussuunnitelmien perusteisiin pyritään saamaan saamen kielen- ja kulttuurin opetuksen kannalta tärkeitä sisältökokoaisuuksia. Kuntien ja koulujen saamenkielen- ja kulttuurin uusia opetussuunnitelmia laadittaessa pyritään yhteistyössä kuntien kanssa päivittämään ja kehittämään saamenkielen- ja kulttuurin opetussisältöjä uudistettujen perusopetussuunnitelmien mukaisesti.

Taloudellisten ja henkilöresurssien vähäisyyden vuoksi valtaosa nykyisistä **materiaaleista on suomenkielisiä oppimateriaaleista käännettyjä materiaaleja**. Tavoitteena on lisätä omaa materiaalitytuotantoa ja ajan myötä luopua käännettyjen materiaalien valmistamisesta. Erityistä huomiota kiinnitetään käännoistyön yhteydessä **kielenhuoltoon ja terminologiatyöhön**. Tavoitteena on saada palkattua **kutakin saamen kieltä varten yksi kielityöntekijä** materiaalien kielenhuolto- ja terminologiatyöhön. Materiaalien kielenhuoltoon ja terminologiatyöhön pyritään saamaan lisäresursseja yhteispohjoismaisen kielikeskushankkeen kautta. Inarin- ja koltansaamen kielten kielenhuolto voi tapahtua ainakin osittain materiaalityön ohessa. Kielenhuolto- ja terminologiatyössä tehdään yhteistyötä kielitoimiston ja myös Giellagas- instituutin kanssa.

Materiaaleja valmistetaan **pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä**. Tavoitteena on kattaa kaikkien koulutusasteiden saamen kielten opetuksen materiaalityö. Varsinkin koltansaamen kielen osalta on ollut vaikeuksia löytää henkilöitä, joilla olisi riittävän hyvä koltansaamen kirjallinen taito. Tavoitteena onkin kehittää koltansaamen kirjallista osaamista ja löytää lisätyöntekijöitä materiaalien valmistamistyöhön. **Palkataan vähintään yksi pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielinen materiaalityöntekijä.**

Tuotetaan **äidinkielen ja äidinkielen opetuksen materiaaleja** sekä **saamen vieraan kielen materiaaleja**. Materiaaleja tuotetaan alkuopetuksesta aina lukioasteen ja ammatillista koulutuksen tarpeita varten. Mahdollisuuksien mukaan valmistetaan myös aikuiskoulutuksen materiaaleja. Materiaalien valmistamisessa otetaan huomioon opetuksen tarpeet, henkilöresurssit ja muut erityiset syyt, jotka tekevät jonkin tietyn materiaalin valmistamisen kiireelliseksi tai ajankohtaiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään **etäopetuksen** materiaalien kehittämiseen. Pyritään myös seuraamaan muiden **digitaalisten materiaalien** kuten esim. digikirjojen kehitystä ja tuottamaan tällaisia materiaaleja. Resurssien mukaan pyritään tuottamaan myös erilaisia **opetuspelejä ja -ohjelmia** ja muuta saamenkielen opetusta ja oppimisympäristöä tukevaa oheismateriaalia. **Saamenkielisen kirjallisuuden** julkaisemista äidinkielen opetuksen materiaaleina tuetaan rahoittamalla saamenkielisten lasten- ja nuorten kirjallisuutta ja myös kääntämällä nuorten kirjallisuuden (kansainvälisiä) klassikoita ja nobelkirjallisuutta. Valmistetaan **'duodjin'** materiaaleja alakouluasteelle.

Oppimateriaalien valmistamisessa tärkeänä **tavoitteena on säilyttää saamen kieli ja -kulttuuri elävänä ja rikkaana tuleville sukupolville**. Materiaalien terminologian ja kielen avulla lapset saavat välineitä oman kielensä ylläpitämiseen ja kehittämiseen nyky-yhteiskunnassa. Kehittyvä saamelaisyhteisö tarvitsee mahdollisimman rikkaan ja lujan perustan kielelliselle kehitykselle. "Kielimestareiden" kielen ja käsiyötaitajien osaamisen digitaalinen tallentaminen ja tarjoaminen opetuksen käyttöön onkin hyvin tärkeää saamen kielen ja kulttuurin opetuksen välineinä. Kielen ja kulttuurin tallentamisessa tehdään yhteistyötä Sámiradion, Siidan Giellagas-instituutin ja muiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tavoitteena on myös saada vanhat arkistonauhat digitaalimuodossa saamelaisopetuksen käyttöön.

Oppimateriaalien valmistamisessa kiinnitetään erityistä huomiota pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielisten perusopetuksen ja lukion äidinkielen oppimateriaalien tuottamiseen. Perusopetuksen ja lukion lukuaineiden materiaaleja käännetään ja sovitetaan saamen kielille. Saamen kielen (saame vieraana kielenä) materiaaleja valmistetaan perusopetuksen ja lukion tarpeisiin kaikilla saamen kielillä. Myös etäopetusta varten tuotetaan oppimateriaaleja eri oppiaineita varten opetuksen tarpeiden mukaisesti. Duodjin opetusmateriaaleja valmistetaan alakouluasteelle ja aikuiskoulutusasteelle.

Yksityiskohtainen esitys eri oppiaineita ja luokka-asteita varten valmistettavista materiaaleista on **liittessä 1.**

Vuodooahpahuus (DSG) Perusopetus (PS)**Ovdaaskuvlla materiaála**

-iesráhkaduuvvon materiaála / itsehdyt mat. (bargojoavku/työryhmä)

Eatnigiella/Äidinkieli:

- 2.lk odáapmi/ uudistaminen
3. odáapmi / uudistaminen
7. - 9. lk materiaalit

Lohkanmateriaála/lukemistomateriaali

-maidái jorgalemin heivvolas girjiid/ myös kaantámállá sopivia kirjoja

Sámegiella vieris gielan / saame vieraana kielenä

- 2 - 4 lk girjeráiddu / kirjasarja
- 5 - 6 lk lassehárj-+jietnab / lissáh- +áánnitteet (Oainnus 5,6)
7. - 9lk. materiálah/materiaalit

Oskkoldat / Uskonto

Oskkoldaráiddu odádeapmi- oahppoplánaid odástus:

- 1 - 4 odáda girji/uus kirja (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)
7. - 9. hárjehusat / harjoitukset (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)
- eallinoaidnu / elämäntutustieto (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)

Matematiikka / Matematiikka

- iskosat, oahpahedáji girjiit, lasseghopogat, neahita, heajos...

7. - 9lk: 1 oassi nohkan / 1 osa loppunut (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)

Fy-Ke7. - 9.lk materiálat / materiaalit (**dárbbu mieide/ tarpeen mukaan**)**Birsoahppa / Ympäristöoppi**

- samebirrasii guoski materiálaid ráhkadeapmi/

saamelaisympäristöön sopivien materiaalien valmistaminen

- oahpahedáji materiálat dehálačá/opettajan materiaalit tärkeitä

7. - 8.BI lk dárbbu odádit / tarve uudistaa (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)

7. - 9. GE odádan dárbbu/ tarve uudistaa (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)

Engalasiella / Englanti

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida

Ruotagiella/ Ruotsi

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida

Historjá-Servodat / Historia - yhteiskuntatieto

jorgalusat/kaännokset, Áigemátki mailimmi historjá /

Áigemátki Suoma historjá (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)

7. - 9 lk Horisontta (*oahppoplánaodástus/ ops uudistus)

-sámi servodaga girji / saamelaisyhteisöä

kásittelevä materiaali (Kati Eriksen, **neahitamateriaalan/ nettimateriaalina**)**Oahppi rávven/LOPO**

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida

Duodji / Käsitö

- ráhkaduuvvo vuolleskuvlla duoji materiaála / valmistetaan alakoulun duodjin materiaali

Vuodumáttáttás (ASG) Perusopetus (IS)**Ovdaaskuovlla materiaal/ Esikoulun materiaali**

-iesráhkaduuvvon materiaála / itsehdyt materiaali/ jieš rahtum materiaalih

Eenikielá/ Äidinkieli

- Aabis
2. lk eenikielá
3. lk eenikielá
4. luoká eenikielá
5. luoká eenikielá
6. luoká eenikielá

Sámikielá nubben kielán/ Inarinsaame vieraana kielenä

- 4 - 6 lk ráiddu/sarja
- 7 lk
- 8 - 9 lk

Pirsooppá, Biologia já Eennámtiätu/ Ympäristöoppi, biologia, maantieto

7lk biologia já eennámtiätu / biologia ja maantieto

8 - 9 lk. biologia já eennámtiätu / biologia ja maantieto

Oskoldáh/ Uskonto* 1-6 udádem/ uudistus (**máttáttásvuavámij udádem**)

* 7 - 9 lk. táárbu mielid / tarpeen mukaan

Historjá/ Historia

* 5-6 lk

* 7 - 9 lk táárbu mielid/ tarpeen mukaan

Eres amnáseh/ Muut aineet

- máttáttástiile já táárbu mielid/ opetustilanteen ja tarpeen mukaan

Tveji

- rahtoo vyeiškooivá tveji materiaal / valmistetaan alakoulun duodjin materiaali

Vuodmáttáttós (NSG) Perusopetus (KS)**Ovdaaskuvlla materiaála**

-iesráhkaduuvvon materiaála / itsehdyt mat.

Jie`nnkiöll / ÄidinkieliÁppes odásmáhttin / Áapinen uudistaminen
* 2 - 6 lk**Ympäristöoppi**

* 1 - 6lk

Vee`res kiöll / Vieraana kielenä:

2 - 6 lk. materiálat / materiaalit

Jee`res materiaal / Muut oppiaineet

Oskkoldat / Uskonto 1 - 6

Kollepant / Kultapanta

Lávlagirji / Laulukirja

Tveji

- valmistetaan alakoulun tveji- materiaali

AV-materiaal

- lyhytfilmit (kalastus, nekostus, ...)

- kertomusnauhut, kuuntelu-keskustelutehtäviä

-Neella máá`tk / Peukaloisen retket

- e-girji Toivo West materiaalin kaantaminen koltansa

Vuodfoahpahus (DSG) Perusopetus (PS)

Govvidandáidut/ Kuvaamataito:

- ii vuoruhuvvo/ ei priorisoida

Musiikka / Musiikki

- 1 - 2 lk musiikkigiji (Nuohat ja sánit Heavdni- ja Juhca julla CD:aide)
- 3 - ... bargoavvku plánet ja ráhkadit materiála
- * Juoigangiji: gaskan/ kesken

Ruovttudoallu / Kotitalous

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida
- doahpagat ja sánit / kásiiteet ja sanastot

Dearvvovuodadiehtu / Terveystieto

- ii dárbu ođadit / ei tarvetta uudistaa
- terminologia

Lihkedeapmi / Liikunta

- doahpagat / kásiiteet

AV-ja eará materiálat / AV -ja muut mat.

- mánáid filimmat / lasten filmit
- dihtorspealut-programmat / peilit-ja ohjelmat
- *Niils Holgersson filmarádu davvi- ja nuortalasgilli./
- *Niils Holgersson filmisarja pohjois-ja inarinsaameksi.
- * filimmaid digitaliseren/ filimmaid digitalisointi

Logahat (DSG) Lukio (PS)	Luvvátah (ASG) Lukio (IS)	Looikkjieskoou (NSG) Lukio (KS)	Ammátias skuvlejupmi (SOG) Ammatilinen koulutus
Eenikieilá/Áidinkieil	Eenikieilá/Áidinkieil	Eenikieilá/Áidinkieil	Eenikieilá/Áidinkieil
Eatnigiela gursamateriála 2 - 9	Eatnigiela gursamateriála 2 - 9	Eatnigiela gursamateriála 2 - 9	Eatnigiela gursamateriála 2 - 9
Studeantáccálosat -girjjás	Studeantáccálosat -girjjás	Studeantáccálosat -girjjás	Studeantáccálosat -girjjás
Girjjálašvuoha	Girjjálašvuoha	Girjjálašvuoha	Girjjálašvuoha
Nubbin/ Bx giellan:	Nubbin/ Bx giellan:	Nubbin/ Bx giellan:	Nubbin/ Bx giellan:
Cealkke dearvuodaid 5 - 8	Cealkke dearvuodaid 5 - 8	Cealkke dearvuodaid 5 - 8	Cealkke dearvuodaid 5 - 8
Eará oahppoávdnasa/ Muut aineet:	Eará oahppoávdnasa/ Muut aineet:	Eará oahppoávdnasa/ Muut aineet:	Eará oahppoávdnasa/ Muut aineet:
Biologija 2 (bákkolias gursat) / Biologia (pakolliset kurssit)	Biologija 2 (bákkolias gursat) / Biologia (pakolliset kurssit)	Biologija 2 (bákkolias gursat) / Biologia (pakolliset kurssit)	Biologija 2 (bákkolias gursat) / Biologia (pakolliset kurssit)
Geografija 2 / Maantieto 2	Geografija 2 / Maantieto 2	Geografija 2 / Maantieto 2	Geografija 2 / Maantieto 2
Historija 4 / Historia 4	Historija 4 / Historia 4	Historija 4 / Historia 4	Historija 4 / Historia 4
Sámehistorjá - materiála / Saamen historia	Sámehistorjá - materiála / Saamen historia	Sámehistorjá - materiála / Saamen historia	Sámehistorjá - materiála / Saamen historia
Servodatdiehtu 2 / Yhteiskuntatieto 2	Servodatdiehtu 2 / Yhteiskuntatieto 2	Servodatdiehtu 2 / Yhteiskuntatieto 2	Servodatdiehtu 2 / Yhteiskuntatieto 2
Oskkoldat 3 / Uskonto 3	Oskkoldat 3 / Uskonto 3	Oskkoldat 3 / Uskonto 3	Oskkoldat 3 / Uskonto 3
Dearvvasvuodadiehtu 1 / Terveystieto 1	Dearvvasvuodadiehtu 1 / Terveystieto 1	Dearvvasvuodadiehtu 1 / Terveystieto 1	Dearvvasvuodadiehtu 1 / Terveystieto 1
Psykologija 1 / Psykologia 1	Psykologija 1 / Psykologia 1	Psykologija 1 / Psykologia 1	Psykologija 1 / Psykologia 1
Filosofija 1 / Filosofia 1	Filosofija 1 / Filosofia 1	Filosofija 1 / Filosofia 1	Filosofija 1 / Filosofia 1
Oahppi rávven 1 / Opilaan ohjauus 1	Oahppi rávven 1 / Opilaan ohjauus 1	Oahppi rávven 1 / Opilaan ohjauus 1	Oahppi rávven 1 / Opilaan ohjauus 1
Finolašvuoha 1 / Yrittäjyys 1	Finolašvuoha 1 / Yrittäjyys 1	Finolašvuoha 1 / Yrittäjyys 1	Finolašvuoha 1 / Yrittäjyys 1
Fysiikka 1 / Fysiikka 1	Fysiikka 1 / Fysiikka 1	Fysiikka 1 / Fysiikka 1	Fysiikka 1 / Fysiikka 1
Kemija 1 / Kemia 1	Kemija 1 / Kemia 1	Kemija 1 / Kemia 1	Kemija 1 / Kemia 1
Riikkaidgaskasašvuoha / Kansainvälisyys	Riikkaidgaskasašvuoha / Kansainvälisyys	Riikkaidgaskasašvuoha / Kansainvälisyys	Riikkaidgaskasašvuoha / Kansainvälisyys
Eallinoaidnu / Elämäntutkimus	Eallinoaidnu / Elämäntutkimus	Eallinoaidnu / Elämäntutkimus	Eallinoaidnu / Elämäntutkimus
Matematiikka / Matematiikka	Matematiikka / Matematiikka	Matematiikka / Matematiikka	Matematiikka / Matematiikka
Diehtotekniikka 3/ Tietotekniikka 3	Diehtotekniikka 3/ Tietotekniikka 3	Diehtotekniikka 3/ Tietotekniikka 3	Diehtotekniikka 3/ Tietotekniikka 3
Musiikka / Musiikki	Musiikka / Musiikki	Musiikka / Musiikki	Musiikka / Musiikki
Lihkadeapmi / Liikunta	Lihkadeapmi / Liikunta	Lihkadeapmi / Liikunta	Lihkadeapmi / Liikunta
Govvidandáidda /Kuvataide	Govvidandáidda /Kuvataide	Govvidandáidda /Kuvataide	Govvidandáidda /Kuvataide
Eangalesgiella / Englanti	Eangalesgiella / Englanti	Eangalesgiella / Englanti	Eangalesgiella / Englanti
Ruotagiella / Ruotsi	Ruotagiella / Ruotsi	Ruotagiella / Ruotsi	Ruotagiella / Ruotsi
Ruoššagiella / Venäjä	Ruoššagiella / Venäjä	Ruoššagiella / Venäjä	Ruoššagiella / Venäjä
Terminologijjalistat materiálaide / Terminologialistat materiálaide	Terminologijjalistat materiálaide / Terminologialistat materiálaide	Terminologijjalistat materiálaide / Terminologialistat materiálaide	Terminologijjalistat materiálaide / Terminologialistat materiálaide

Sámi govva- ja filbmavuorká:

- Appes govat
- doaimangovat, dovddut, buorastahtin, dáiki, eallit, luondu, biktasat, ...
- luftenbáiki, prentenvejolašvuoha
- oamehis filmmat, main jietna/ javohis filmmat kultuvrii ja eallimii guoski doaimmain
- sámeradio arkiivamateriálat ja dáidda lektáseaddji hártjehusat